

ԱՄՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԵՄՈՒՄ

ԵՐԶԱՆԿԱՅԻՇԱՏԱԿ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԱՄԵՆԱՅՆ ՆԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ 10-ԱՄԵԱԿԸ ՆՇՈՒԵՅԱԲ ՎԱՅԵԼ ՇՈՒՔՈՎ

Հայաստանայց Եկեղեցւոյ Հիսիսային Ամերիկայի Արեւելեան թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանի նախաձեռնութեամբ եւ յարկապէս կազմուած Կարգադիր Յանձնախումբի մը անխոնջ աշխատանքով՝ վայել շուքով նշուեցաւ երջանկայիշարակ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետի վախճանման 10-ամեակը՝ Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, 2004, առաւօրեան Ս. Վարդան Մայր Տաճարին մէջ եւ յետ միջօրէին՝ Առաջնորդարանի Հայկ եւ Ալիս Գավորճեան հանդիսարանին մէջ:

Ս. Պարարագ եւ Հոգեհանգստեան Պաշտօն

Առաւօրեան ժամը 10.30-ին, ժամերգութենէն ետք, սկիզբ առաւ Ս. Պարարագը: Պարարագիչն էր թեմակալ առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան: Ս. Վարդան Մայր Տաճարը ամբողջութեամբ լեցուած էր Վազգէն Կաթողիկոսի յիշարակը յարգող հաւարացեալներով: Երգեցողութիւնը ներդաշնակօրէն կատարեց Ս. Վարդան Մայր Տաճարի դպրաց դասը՝ ղեկավարութեամբ Խորեն Մէլիսանեանի: Յընթացս Ս. Պարարագի՝ Գերշ. Տ. Եղիշէ արքեպս. Կիզիրեան կարդաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի Սրբաւրատ Կոնդակը՝ գրուած երջանկայիշարակ Տ.Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետի վախճանման 10-ամեակին առիթով (տե՛ս «Էջմիածին», 2004 թ., Է-Ը, էջ 3):

Այնուհետեւ պարարագիչ Սրբազան Հայրը իր քարոզին մէջ քսաւ.

«Երջանկայիշարակ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի վախճանման տասնամեակի նշումը ուշագրաւ երևոյթ մըն է հայ կեանքի մէջ: Ուշագրաւ՝ որովհետեւ քսաներորդ դարու Ամենայն Հայոց Հայրապետներէն երկրորդն է Վազգէն Կաթողիկոս, որ իր մահուրէն տարիներ ետք պաշտօնապէս կը յիշուի մեր ժողովուրդին կողմէ: Առաջինը Խրիմեան Հայրիկն էր, որուն մահուան յիսունամեակը հանդիսատր կերպով տօնեց Ամերիկահայութիւնը տասնամեակներ առաջ: Իսկ Վազգէն Կաթողիկոսի յիշարակին անմեռ մնալուն ապացոյցը այսօրուան ոգեկոչումն է: Աղիակրեանի հեռատր այս առիւրուն, ուր հանգուցեալ Հայրապետը այցելած էր միայն չորս անգամ իր բովանդակ կեանքի ընթացքին: . . . Վազգէն Հայրապետի երկարատր կաթողիկոսութիւնը եղաւ ինքնին բացառիկ երևոյթ մը մեր պարմութեան մէջ: Զիչ է թիւր քառասուն կամ ասելի տարիներ զահակալող հայրապետներու՝ մեր Սուրբ Եկեղեցւոյ 2000-ամեայ պարմութեան մէջ: Վազգէն Կաթողիկոսի հայրապետութեան սկզբնատրութեան՝ անոր մեծ նախորդէն՝ Գեորգ Զ. Կաթողիկոսէն մնացած էին միայն Ս. Էջմիածնի վանքը եւ նախկին Սովետական

Միութեան ընդարձակ տարածքին վրայ գործող մի քանի եկեղեցիներ: Գեորգ Զ. յաջողած էր փրկել Տայց. Եկեղեցին ամբողջական կործանում է և Ս. Էջմիածնի վանքը վերջնական խափանում է: Իսկ Վազգեն Կաթողիկոս եղև շարունակողը այդ փրկարար աշխարանքին և մեծ ջանքերով նախ վերանորոգեց և անընդհատ բարեգարդեց Մայր Աթոռը և ժամանակի ընթացքին կորոզել րուսա ժողովուրդին մատչելի կարևոր բոլոր սրբարեղիները: Երբ հայաստանը անկախացավ, Տայց. Եկեղեցին իր Մայր Աթոռով ներկայ էր հայրենիքի մեջ և գործում: Վազգեն Կաթողիկոս եղև այն երջանիկ հայրապետը, որուն վիճակուեցավ հայաստանի առաջին ընտրեալ նախագահին երդման ուխտ առնելը: Այն, ինչ որ Խրիմեաններու և նախորդ բազմաթիւ հայրապետներու երազն էր, իրականացավ անուց յաջորդին օրով: Այս դէպքը ինքնին արդէն արձանագրուած է հայոց պատմութեան մէջ: . . . Վազգեն Ա. հանդիսացավ մեծ հայրապետ մը, որ մէկ կողմէ բոլոր ժողովուրդին սիրելի դարձուց Մայր Աթոռը, իսկ միւս կողմէ՝ զարկ տուալ ուսման և նոր սերունդի պատրաստութեան: Այսօր հայաստանի, Արցախի և նախկին Մովսէս. Միութեան տարածքին վրայ ծառայող առաջնորդները և հասուն և միջին տարիքի հոգևորականութեան մեծ մասը Վազգեն Ա.ի օրով պատրաստուած և ձեռնադրուած հոգևորականներ են: Անոնցմէ ոմանք կը ծառայեն Սփիւքի ալլուայլ թեմերէն ներս: Իսկ Վազգեն Կաթողիկոսի ձեռնադրուած հոգևորականներէն գլխաւորը և ամենակարկառուն ներկայացուցիչը Մայր Աթոռի ալժմու գահակալ Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն հայոց Կաթողիկոսն է:

Յաւարդ Ս. Պարարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան Պաշտօն կարարուեցաւ Վազգեն Կաթողիկոսի հոգիի խաղաղութեան համար:

Ապա յուշահանդէս տեղի ունեցաւ հայկ եւ Ալիս Գալուքեան հանդիսարահին մէջ՝ մասնակցութեամբ 500 հրաւիրեալներու:

Հանդիսարահը կը շողար օրուան վայել գարդարանքով: Բեմին վրայ զեպեղուած էր երջանկայիշարակ Վազգեն Կաթողիկոսի մեծադիր նկարը:

Այս առթիւ հրապարկուած էր գեղարիպ գրքոյկ մը՝ Վազգեն Կաթողիկոսի մասին գրութիւններով եւ նկարներով: Առաջին էջերուն վրայ զեպեղուած է Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն հայոց Կաթողիկոսի Սրբաբառ Կոնդակը: Նուիրաբարներու, Կարգադիր Յանձնախումբի անդամներու եւ կամաւորներու անունները, ինչպէս նաեւ օրուան յայտագրին մասնակցողներուն անունները պարունակող թերթիկ մը կցուած էր գրքոյկին:

Գլխաւոր սեղանին վրայ տեղ գրաւած էին Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան, Գերշ. Տ. Շոյիշէ արքեպս. Կիզիրեան, Գերշ. Տ. Անանիա արքեպս. Արապաճեան, օրուան գլխաւոր խօսող՝ դեսպան հարրի Կիլմոր, Յանձնախումբի զոյգ արեւնապետները՝ Տիարք Էրուրդր Ժէյմի եւ Պերոոս Ժիվէլեան, ինչպէս նաեւ օրուան հանդիսավարը՝ Արժշ. Տ. Մարտիրոս քնյ. Չեւեան:

Յուշահանդէսի բացման աղօթքը արարասանեց Գերշ. Տ. Շոյիշէ արքեպս. Կիզիրեան: Հոգեհանգստեան կարճ աղօթք մը ըսաւ հոգշ. Տ. Շահէ Ժ. վրդ. Փանոսեան:

Բարեգալստեան խօսքով ելոյթ ունեցան Կարգադիր Յանձնախումբի զոյգ արեւնապետներ՝ Տիար Էրուրդր Ժէյմի (Անգլերէն) եւ Տիար Պերոոս Ժիվէլեան (հայերէն):

Լորի Մանուկեան մաքուր առողջանութեամբ եւ շեշտադրութեամբ կարդաց Սիլվա Տէր Ստեփանեանի «Վազգէն Առաջին» ուրանաւորը՝ այս առիթով գրուած: Ռումանահայերու կողմէ ելոյթ ունեցաւ Տոբթ. Արթըր Քուպիքեան, որ իր անձնական վկայութիւնները փոխադրեց Նայոյոյ Նայրապետին մասին:

Ծանօթ դաշնակահարուհի Սեդա Գարագաշեան մեծ վարպետութեամբ նուագեց Յարութիւնեանի «Նովը փեցե լեմներում»-ը եւ «Մասունցիներու պարը» կտորները, որոնք մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցան ներկաներուն կողմէ:

Որպէս գլխաւոր խօսող՝ Ուաշինկթընէն յարկապէս հրաւիրուած էր Նայաստանի անկախացումէն ետք Ամերիկայի առաջին դեսպան Նարրի Կիլմոր, որ մօտէն ծանօթ էր Վազգէն Վեհափառին եւ Անոր վախճանումէն երկու օր առաջ այցելած էր Նորին Սրբութեան: Իր խօսքին մէջ դեսպան Կիլմորը նախ շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած հրաւերին համար եւ ըսաւ. «Տ. Խաժակ Արքեպիսկոպոսը իմ անձնական բարեկամն է, զիմք ճանաչեցաւ եւ որպէս իսկական հովիւ մը եւ իսկական հոգեւորական մը: Նախ քան Նայաստանի մէջ իմ պաշտօնս ստանձնելս՝ Առաջնորդարան եկայ եւ հանդիպում ունեցայ Տ. Խաժակ Արքեպիսկոպոսին հետ, եւ այդ օրուրէն սկսեալ մեր բարեկամութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ այսօր»:

Ապա, յարգելի Տիար Դեսպանը խօսեցաւ Ս. Էջմիածնի մէջ իր առաջին հանդիպումին մասին Վազգէն Ա. Նայրապետին հետ՝ որպէս ԱՄՆ դեսպան, նախագահին իր հաւատարմագիրը ներկայացնելէ ետք: Խօսեցաւ Վեհափառ Նայրապետի քաջութեան մասին՝ երբ 1965 թուականին, սովետական իշխանութեան ընթացքին, նշուեցաւ Մեծ Եղեռնի 50-ամեակը Նայաստանի մէջ: Մարտահրաւերները շարքին Վազգէն Կաթողիկոսի դիմաց, սակայն Ան համբերութեամբ եւ դիւանագիտութեամբ յառաջ փարաւ Իր առաքելութիւնը: Արցախի ազատագրման եւ Նայաստանի անկախութեան մէջ Վազգէն Կաթողիկոս ունեցած է իր լռելեայն մասնակցութիւնը: Տիար Կիլմոր իր խօսքին մէջ գործածեց նաեւ Նայերէն բառեր ու նախադասութիւններ յարակ առողջանութեամբ:

Առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանի յանձնարարութեամբ, Արեւելեան թեմի Առաջնորդարանին համար, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի կողմէ պարտաստուած էր 15 վայրկեան փետող շարժանկար մը (վիպեօ)՝ նուիրուած Վազգէն Կաթողիկոսի կեանքին ու գործերուն: Այս շարժանկարին վերջաւորութեան Իր հայրական ողջոյնի խօսքը ունէր Ամենայն Նայոյոյ Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.:

Ս. Վարդան Մայր Տաճարի դպրաց դասը՝ ղեկավարութեամբ խմբավար Խորէն Մէլիսանեանի՝ ներկայացուց երկու երգեր. առաջինը՝ Չայքովսքիի «Տէր ողորմեա»-ն, որը շարքի իր վախճանեալ Նայրապետին եւ միշտ կը փափաքէր, որ որեւէ համերգի ընթացքին անպայման երգուէր այս սքեղծագործութիւնը: Նախ քան երկրորդ երաժշտական կտորի ներկայացումը՝ խմբավար Մէլիսանեան քանի մը վայրկեանի ընթացքին պարմեց իրեն հանդէպ Վազգէն Կաթողիկոսի ցուցաբերած հայրական հոգածութեան մասին: Ապա երգչախումբը երգեց խմբավար Խորէն Մէլիսանեանի «Էջմիածնի Քանթաթա»-ն, որ նուիրուած էր Վազգէն Կաթողիկոսի գահակալութեան 30-ամեակին. մերերգիչն էր Յասմիկ Մէլիսանեան, իսկ դաշնամուրով կ'ընկերակցէր Սեդա Գարագաշեան:

Ցայրագրի աւարտին՝ թեմակալ առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան շնորհակալութիւն յայտնեց դեսպան Կիլմորի, որուն նուիրեց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ոսկեայ մետալը, ինչպէս նաեւ Կարգադիր Յանձնախումբի անդամներուն, նուիրարուներուն յիշելով բոլորին անունները, կամատր աշխատողներուն եւ ներկաներուն: Ան ի մէջ այլոց ըսաւ, որ Վազգէն Կաթողիկոս իմաստութիւնն ու քաջութիւնը ունեցաւ ժամանակի դժուարին պայմաններուն յարմարելու՝ ոչինչ զիջելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հեղինակութենէն ու առաքելութենէն:

Բոլոր ներկաներուն կողմէ երգուած Ս. Էջմիածնի քայլերգէն ետք՝ փակման աղօթքը արդասանեց Գերշ. Տ. Անանիա արքեպիսկոպոս Արապաճեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՊԱՐԳԵԻԸ ԳԵՐՇ. Տ. ԽԱԺԱԿ ԱՐՔԵՂԻՄԿՈՂՈՍ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻՆ

Նոյեմբեր 8-ին Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիային մէջ ըստ արժանւոյն գնահատուեցաւ Հայց. Եկեղեցւոյ Հիսիսային Ամերիկայի Արեւելեան թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան, նախագահը Հայ Օգնութեան Ֆոնդի Տնօրէններու Ժողովին, Հայց. Եկեղեցւոյ Ամերիկայի Արեւելեան թեմին միջոցաւ ցուցաբերուած շատ անակալական օժանդակութեան համար Հայաստանի գիտնականներուն:

Հայրենի գիտութեան զարգացման ի նպաստ առաջնորդ Սրբազան Հօր գլխաւորութեամբ կատարուած օժանդակութիւններուն ի գնահատութիւն՝ Ակադեմիային նախագահ ակադեմիկոս Ֆաւրէյ Սարգսեան Սրբազան Հօր յանձնեց Ակադեմիայի բարձրագոյն սլարգելը՝ ոսկեայ մետալն ու համապատասխան հաւաստագիրը:

Այս արարողութեան ներկայ էին բազմաթիւ ակադեմիկոսներ, գիտնականներ, բարձրաստիճան եկեղեցականներ եւ Ամերիկայի Արեւելեան թեմի Թեմական Խորհուրդի անդամներ, որոնք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի հրաւերով Հայաստան կը գտնուէին՝ հանդիպում ունենալու համար Նորին Սրբութեան եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամներուն հետ: Ներկայ էին ՀՕՖԻ Նիւ Եորքի գրասենեակի ընդհանուր տնօրէն Տիար Գազիկ Նանակիլեան եւ Երեւանի գրասենեակի տնօրէն Տիար Գրիգոր Թաթուլեան:

Ակադեմիկոս Ֆաւրէյ Սարգսեան պարգեւատրութիւնը կատարելէ ետք իր խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնեց Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանին, որ Մայր Հայրենիքի ամենադժուարին օրերուն առաջիններէն եղաւ, որ, 1990-ական թուականներէն սկսեալ, օգնութեան ձեռք մեկնեց հայրենի գիտնականներուն: Այս օժանդակութեան յաջորդեց նմանօրինակ եւ նոյնաբնոյթ բազմաթիւ ծրագիրներու իրականացումը: Այսօր հայաստանցի գիտնականներու շրջանակին մէջ մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ ՀՕՖԻ գիտութեան եւ կրթութեան հայկական ազգային հիմնադրամը:

Շնորհատրական խօսքերով հանդէս եկան նաեւ Երեւանի Պետական Համալսարանի եւ Ճարտարագիտական Համալսարանի ղեկավորները, Պետական Ակադեմիայի փոխնախա-

գահը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ, Մայր Աթոռի դիւանապետ Գերշ. Տ. Արշակ եպս. Խաչատրեանը, որ շնորհատրելէ ետք Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանը՝ զնահապետց նաեւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի Հայց. Եկեղեցւոյ բարձրաստիճան սպասատր մը պատուելու որոշումը:

Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան իր շնորհակալութեան խօսքին մէջ ըսաւ. «Եւ շնորհակալութիւնը կը յայտնեմ ինծի ընծայուած այս պատիւին համար, որ իրապէս կը պատկանի Ամերիկայի Արեւելեան թեմի Թեմական Խորհուրդի անդամներուն, ՎՕՖի Տնօրէններու Ժողովին եւ անդամներուն, ինչպէս նաեւ Արեւելեան թեմի հաւաքացեալներուն: ...Հայ Եկեղեցւոյ առաքելութիւնն է՝ սալարել կրթութեան աշխարանքին: Կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը մարդուն մէջ ի յայտ կը բերեն անոնց կարողութիւններն ու ձիրքերը: Հայ Եկեղեցին պիտի շարունակէ իր օժանդակութիւնը գիտնականներու, որպէսզի անոնք շարունակեն իրենց երախտաշատ գործունէութիւնը: Մեր օժանդակութիւնը պիտի ջանայ առաջը առնել "ուղեղներու արտահոսքին": Մենք կարիքը ունինք փայլուն միտքներու եւ միաժողներու, որոնք կրնան Հայաստանի մէջ գործելով նուաճել միջազգային բարձունքները: Անոնք իրենց աշխարանքներով օրինակ պիտի ծառայեն յաջորդ սերունդներուն: Պիտի շարունակուին կրթաթոշակները գիտնականներուն, ինչպէս նաեւ ուսանողներու, որպէսզի աւելի բարձր կրթութիւն ձեռք բերեն եւ որպէս արեստալաւարժներ ծառայեն իրենց հայրենիքին»:

ԴԻԲԱՆ ԱՄՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ